

روشنفکر خط‌شکن

در حاشیه گرامیداشت هشتادمین سالگرد تولد دکتر عبدالکریم سروش

حمیدرضا جلالی‌پور
استاد جامعه‌شناسی
دانشگاه تهران

پنجاه‌وسه سال پیش در دبیرستان علوی دانش‌آموز بودم که با دکتر سروش که معلم ادبیات فارسی ما بود، آشنا شدم و از سال ۱۳۵۶ هم اولین کتاب او را تحت عنوان «نهاده‌آزارام جهان» خواندم و از آن زمان درس گفتارها، سخنرانی‌ها، مقالات و کتاب‌های او را می‌خوانم و بهره می‌برم. اینک می‌خواهم به هشت نکته اشاره کنم.

۱ من در این نیم‌قرن استاید زیادی را تجربه کردم و از آن‌ها یاد گرفتم و می‌گیرم، اما عبدالکریم سروش بهترین استاد من بود. من از او روش تفکیک مفاهیم، نحوه تقسیم‌بندی کردن موضوعات پیچیده را در مباحث انسانی آموختم. نوشته‌های مرحوم شریعتی مرا به وجد می‌آورد؛ دروس سروش مرا بیشتر به فکر و می‌داشت. شیرین‌ترین لحظات زندگی من وقتی بود که در کلاس‌های سروش بودم و چیزی یاد می‌گرفتم. بارها به دکه‌های روزنامه‌فروشی مراجعه می‌کردم تا هر چه زودتر مجله کیان را بخرم تا مقاله سروش را بخوانم.

۲ در طی این نیم‌قرن هربار که سخنرانی‌های جدید سروش را از طریق کانالش گوش می‌کنم احساس تکرار و خستگی نمی‌کنم و سخن جدیدی می‌آموزم. من کمتر اهل فرهنگی را می‌شناسم که چنین مستمراً زیابا باشد.

۳ به یاد دارم اوایل انقلاب بود؛ او کلاس درسی را برای جوانان انقلابی گذاشته بود تحت عنوان «روش نقد اندیشه‌ها» که بیست‌وپنج جلسه ادامه داشت. او ویژگی‌های اندیشه علمی، فلسفی و اعتباری را توضیح می‌داد. ما نوار این کلاس‌ها را گوش می‌دادیم و آنقدر تحت تأثیر قرار گرفته بودیم که تمام آن سخنرانی‌ها را روی کاغذ پیاده کردیم و به‌صورت یک کتاب تقدیم استاد کردیم.

۴ در جریان انقلاب فرهنگی که دانشگاه‌ها تعطیل شد و علوم انسانی خصوصاً جامعه‌شناسی مورد تهاجم طرفداران علوم انسانی اسلامی (هواداران آیت‌الله مصباح) قرار داشت. در آن زمان دکتر سروش از منظر «فلسفه علم» از علوم انسانی و جامعه‌شناسی متعارف در دانشگاه‌ها دفاع جانانه کرد. بعداً این دفاعیه‌ها از علوم انسانی در کتاب «تفرج صنع» چاپ شد. گواهی می‌دهم معلوم نبود اگر این دفاعیه‌ها نبود چه بلایی بر سر رشته جامعه‌شناسی می‌آمد. رشته جامعه‌شناسی و دانشکده علوم اجتماعی تحت عنوان «رشته پژوهشگری» ادامه حیات پیدا کرد. چون مخالفین حرف‌شان این بود که جامعه‌شناسی علمی سکولار و مخالف دین است و حرف‌های غربی‌هاست. به نظر من، دکتر سروش در بزنگاه هیجانات انقلاب فرهنگی به داد علوم انسانی در ایران رسید.

۵ دکتر سروش پنج ترم برای دانشجویان فیلوسانس علوم اجتماعی دانشگاه تهران فلسفه علم (اجتماع را تدریس کرد. در این دروس تفاوت نگاه علمی به جامعه (نگاه دورکم) با نگاه کلاسی به جامعه (نگاه شهید مطهری) به روشنی بیان می‌شد. تا آن زمان در دانشکده بحث‌های «روش‌شناسی» به‌صورت نظری و بیازبان فارسی تدریس نشده بود. آنچه که تدریس می‌شد «تکنیک‌های

رخداد هسته‌ای

بازرسی‌ها از سایت‌های هسته‌ای با نظر شحام صورت گرفت

گروه خبر: سخنگوی سازمان انرژی اتمی گفت: «بازرسی‌هایی که بعد از حملات نظامی از سایت‌های هسته‌ای انجام گرفته با نظر شورای عالی امنیت ملی و مربوط به بخش‌هایی است که به آنها حمله نشده است.» بهروز کمالوندی در حاشیه بیست و ششمین نمایشگاه بین‌المللی پژوهش، فناوری و فن‌بازار به خبرنگاران گفت: «بازرسی‌هایی که در ماه‌های اخیر توسط آژانس انجام شده با اجازه شورای عالی امنیت ملی و بر اساس قانون مجلس بوده است.» او افزود: «همه این بازرسی‌ها مربوط به بخش‌هایی از صنعت هسته‌ای است که آسیب ندیده است. برای بازرسی از مراکزی که مورد حمله نظامی واقع شده باید مسیر

جدداً گانه‌ای طراحی شود چراکه در موافقتنامه پادمان برای شرایط جنگی پروتکل و شرایطی در نظر گرفته نشده است و ما این مسئله را بارها به آژانس اعلام کردیم بنابراین باید برای بازرسی از سایت‌های مورد نظر یک توافق جداگانه نوشته شود. در شرایطی که به تاسیسات و کشور ما حمله شده طبیعی است که نگاه امنیتی در اولویت است.» کمالوندی تأکید کرد: «اینکه ما را تحت فشار می‌گذارند که زودتر دسترسی دهیم راه به جایی نمی‌برد، امنیت کشور و تاسیسات هسته‌ای ایجاب می‌کند که کار را حساب‌شده و بر اساس قانون و اطمینان از اینکه خطری متوجه تاسیسات نخواهد شد، انجام دهیم.»

ادامه سر مقاله

علت چهارم؛ بی‌ثباتی در وضعیت روابط خارجی و برطرف نشدن سایه جنگ است. یک اتفاق در استرالیا افتاده فوری تأثیرش را در قسمت ارز ایران نشان می‌دهد. همه اینها تقاضا برای ارز را زیاد می‌کند. فرار سرمایه یکی از علل این وضع است. علت پنجم؛ فقدان چشم‌انداز و امید به آینده است. این وظیفه ساختار سیاسی است که به گونه‌ای رفتار و سیاست‌گذاری کند که مردم به آینده امیدوار شوند نمی‌توان مردم را به صورت دستوری امیدوار نمود.

علت ششم؛ ناکارآمدی بخش مهمی از مدیران دولتی و نمایندگان دیگر مناصب امور است. قانون انتصاب اشخاص در مشاغل مصوب

تیتریک

HEADLINE ONE

۲

گزارش

یک

عکس: Getty Images

فضاسازی اسرائیلی

بررسی حادثه استرالیا و تحرکات رسانه‌ای برای انتساب آن به ایران

❖ نوک پیکان به سمت ایران

رسانه‌های اسرائیلی پس از حمله سیدنی، خیلی سریع دست به کار شدند. یک مقام ارشد امنیتی به **روزنامه اسرائیل هیوم** اتهاماتی درباره تلاش برای حمله به اماکن یهودی را متوجه ایران، حماس و حزب‌الله کرد و مدعی شد: «شکی نیست که جهت و زیرساخت این حمله از تهران سرچشمه‌گرفته است.»

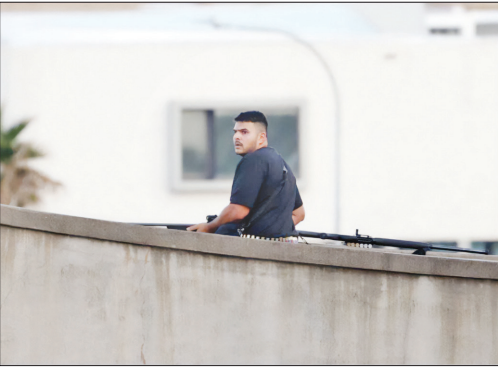
جوزوالهیست نوشت مقامات اسرائیل از نادیده گرفتن اطلاعات مورد ادعای آن‌ها درباره اقدامات ایران از سوی مقامات استرالیا خشمگین هستند و کانبرا را مسئول می‌دانند. همچنین دیروز در سطح رسانه‌های ایران خبری به نقل از **روزنامه معاریو** با‌ت‌باز گسترده‌ای پیدا کرد که به نقل از یک منبع امنیتی در موساد می‌گفت چون در این عملیات اثر انگشتی پیدا نشده، پس این اقدام کار ایران است. **دنی دنون**، **سفیر اسرائیل در سازمان ملل** در این میان شاید مستقیم‌تر واکنش را نسبت به دیگران نشان داد. او در گفت‌وگویی با فاکس نیوز، و در پاسخ به سوال مجری این شبکه گفت اگر این حمله به ایران ارتباط پیدا کند، تعجب نخواهد کرد. کانال ۱۲ اسرائیل هم تمرکز خود را بر این موضوع گذاشت که موساد یک ماه قبل به استرالیا درباره اقدامات ادعایی ایران برای انجام چنین عملیاتی هشدار داده بود. اتهامات اخیر استرالیا به ایران، اخراج سفیر کشورمان از کانبرا به دلیل اتهامات اثبات‌نشده مربوط به حملات یهودستیزانه و قرار دادن نام سپاه پاسداران در فهرست حامیان تروریسم دولتی از سوی دولت استرالیا نیز در مرکز توجه رسانه‌های خارجی و فارسی‌زبان خارج از کشور قرار گرفت. اما در شبکه‌های اجتماعی، فضایی تندتر و سنگین‌تر ساخته شد. فضایی بر این پایه که حمله در سیدنی به ایران ارتباط داشته و اسرائیل در پی پاسخ دادن آن به است. مجموعه‌ای از اکانت‌های فارسی، انگلیسی و عبری در این فضا فعال بودند. در چنین فضایی، پست مربوط به اکانت توییتر احمد قدیری‌ایبانه، فرزند حسن قدیری‌ایبانه‌سفیر سابق ایران در استرالیا هم‌مورد توجه قرار گرفت؛ پستی که ساعتی پیش از این حمله منتشر شده بود اما اشاره‌ای به کشور استرالیا و یا اقدام به ترور نداشت اما درباره جشن‌های حنوکا و انجام آئین‌های شیطنانی و ماسونی در آن بود.

❖ واکنش ایران به حمله سیدنی

اسماعیل بقایی، سخنگوی وزارت امور خارجه با انتشار پستی کوتاه در توییتر این حمله را محکوم کرد. او همچنین در بند آخر پست کوتاه خود، اشاره‌ای کلی به این موضوع داشت که «ترور و کشتار انسان‌ها در هر کجا ارتکاب یابد مردود و محکوم است.» جمله‌ای که می‌تواند اشاره‌ای به اقدامات اسرائیل در کشورهای مختلف از ایران تا لبنان و نوار غزه داشته باشد. به غیر از این اشاره احتمالی، برخی رسانه‌ها توجه‌ها را به این نکته جلب کردند که اقدامات اسرائیل در غزه و کشتار گسترده غیرنظامیان، تأثیر منفی زیادی روی افکار عمومی در جهان گذاشته است.

نکته آنکه محکومیت تروریسم از سوی سخنگوی وزارت امور خارجه با واکنش تند **کانال تلگرامی راه دیالمه**، منتسب به یکی از نمایندگان تندرو مجلس روبه‌رو شد. این کانال نوشت: «در حالی که تنها چند ساعت از اتفاق سیدنی استرالیا که منجر به کشته

شدن چند یهودی شده می‌گذرد و در حالی که اغلب کشورهای غربی و متحد استرالیا واکنشی به این واقعه نشان نداده‌اند، سخنگوی وزارت خارجه دولت پزشک‌کیان در اقدامی عجولانه، اتفاق بعدازظهر روز یکشنبه سیدنی را محکوم کرد! این در حالی است که استرالیا، در چند ماه گذشته، اقدامات ضدایرانی بسیاری را مرتکب شده است. از اخراج سفیر ایران تا تروریستی خواندن سپاه پاسداران، اقداماتی است که دولت استرالیا در

❖ نوید اکرم، یکی از دو عامل حمله سیدنی که زنده دستگیر شد

محسن صالحی‌خواه

گزارشگر هم‌میهن

وقوع یک حمله تروریستی در استرالیا و کشته شدن ۱۶ شهروند یهودی آن کشور در جشن حنوکا (تا لحظه تنظیم این گزارش) خیلی زود نوک پیکان اتهام‌زنی اسرائیل را به سمت ایران برگرداند. اما نه در فضای رسمی و موضع‌گیری مستقیم مقامات اسرائیلی؛ بلکه در فضاسازی گسترده‌ای که از سوی رسانه‌های آنان و شبکه فعال‌شان در شبکه‌های اجتماعی انجام شد. حتی بنیامین نتانیاهو هم انگشت اتهام را مستقیم سمت ایران نگرفت اما شاید دور از واقعیت نباشد اگر بگوییم رسانه‌های اسرائیلی پیش از آن که مقامات استرالیایی در این باره صحبت کنند، موضوع مداخله ایران در این حمله را پیش کشیدند. در دور روز گذشته، صحبت‌های زیادی به نقل از منابع آگاه یا منابع امنیتی در این رسانه‌ها منعکس می‌شد که تلاش می‌کرد این فضا را به سمت ایران بیاورد. مقامات اسرائیلی حمله‌های خود را متوجه دولت استرالیا و انتقاد از اظهارات آن‌ها در حمایت از مردم فلسطین، موضوع به رسمیت شناختن فلسطین کردند که به‌زعم آن‌ها، «روغن بر آتش یهودستیزی» ریخته است. به موازات ادعاهای رسانه‌های عبری، موجی هم در شبکه‌های اجتماعی با محوریت توییتر ایجاد شد که اکانت‌های شناخته‌شده جریان هوادار سلطنت و اکانت‌های معروف به انجام عملیات روانی مانند ترور الارم، در آن نقش آفرینی می‌کردند. آن‌ها فضایی بر این مینا ساختند که اسرائیل قصد دارد با استفاده از حمله تروریستی سیدنی و برگسته کردن مفهوم یهودی‌ستیزی از سوی تهران، بهانه‌ای برای اقدام نظامی علیه ایران به دست بیاورد.

❖ ۱۰ دقیقه خونین در بوندای

رسانه‌های استرالیایی می‌گویند این حمله به شهروندان یهودی ۱۰ دقیقه طول کشیده است. عوامل حمله پدر و پسر ی پاکستانی الاصل بودند که با استفاده از اسلحه‌های مجاز دست به این عملیات زدند. ساجد اکرم، ۵۰ ساله که سال‌ها قبل با ویزای دانشجویی وارد استرالیا شده بود، یکی از ضاربان و صاحب سلاح‌های مجازی بود که به نام خودش ثبت شده بودند. اما نوید اکرم فرزند ۲۴ ساله، او متولد و شهروند استرالیا بود. پدر با شلیک پلیس در صحنه حمله کشته شد و پسرش پس از مجروحیت، آنطور که رسانه‌های استرالیایی می‌گویند با وضعیتی وخیم در بیمارستان بستری شده است. فیلمی که از آغاز تا پایان حمله را نشان می‌دهد، حاکی از آن است که ضاربان با سلاح‌های ساچمه‌زن و گلوله‌زن شکاری و نه اسلحه اتوماتیک دست به عملیات زدند. نوید اکرم که از روی ورودی محوطه پارک کنار ساحل تیراندازی می‌کند، فقط افراد حاضر در جشن حنوکا را نشان می‌گیرد و به افراد دیگر اشاره می‌کند که از محل دور شوند. او روی همان پل با گلوله زمینگیر و دستگیر می‌شود. این حمله یک شخصیت دیگر هم دارد. احمد الاحمد، استرالیایی مسلمان سوری‌تبار ۴۳ ساله و صاحب یک میوه‌فروشی که ساجد را با دست خالی خلع سلاح کرد و البته گلوله هم خورد. حمله در پارکی واقع در ساحل بوندای، در حومه سیدنی اتفاق افتاد. در حال حاضر این تحلیل وجود دارد که احتمالاً این حمله با تکنیک گرگ تنها رخ داده باشد. گرگ تنها به عامل تروریستی می‌گویند که بدون ارتباط با

بدنه یک تشکیلات، به دلیل وابستگی فکری دست‌به‌عمل می‌زند. همچنین اخباری درباره بیعت این پدر و پسر با داعش وجود دارد. پلیس استرالیا با اینکه هنوز نتیجه تحقیقات خود را اعلام نکرده، اما از کشف پرچم داعش در خودروی مهاجمان به این مراسم خبر داد. اظهارنظرهای دیگر از سوی مقامات امنیتی استرالیا از این قرار است که عوامل این حمله، پیش از این به دلیل ارتباط با عناصر داعش تحت نظر بودند.